

نگرش و عملکرد دانشجویان نسبت به فرایند پژوهش: یک مطالعه مقطعی در دانشگاه علوم پزشکی سمنان

حسن بابامحمدی^۱ (Ph.D)، فائزه دیهیم فر^۲ (B.SN)، هاجر چهارپاشلو^۲ (B.SN)، معصومه حمیدی^۲ (B.SN)، مهدی کاهویی^۳ (Ph.D)*

۱- مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری، دانشکده پرستاری و پیراپزشکی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۲- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پرستاری و پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۳- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشکده پیراپزشکی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

چکیده

هدف: نگرش و عملکرد دانشجویان به پژوهش و فعالیت‌های تحقیقاتی، مبنایی جهت مداخلات آتی در راستای تغییر و بهبود نگرش و عملکرد آنان می‌باشد. لذا این مطالعه به منظور تعیین نگرش و عملکرد دانشجویان نسبت به فرایند پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی سمنان طراحی گردید.

مواد و روش‌ها: مطالعه‌ای مقطعی به منظور اندازه‌گیری نگرش و عملکرد ۱۹۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان نسبت به فرایند تحقیق طراحی گردید. داده‌ها توسط یک پرسش‌نامه دست ساخته لیکرت با ۲۷ گویه جمع‌آوری گردیدند. در نهایت داده‌ها توسط آمار توصیفی و استنباطی تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد ۶۰٪ دانشجویان به مقوله پژوهش علاقمند بودند. نگرش دانشجویان نسبت به مقوله‌های زیر مثبت بود: "انجام تحقیقات موجب پیشرفت علم در جامعه بشری"، "تحقیق به معنی تلفیق تجارب گذشته با علم امروز برای آینده بهتر"، و "انجام تحقیقات علمی مکمل یادگیری". بیش‌ترین میزان عملکرد دانشجویان مربوط به مواردی نظیر "ارتباط با اساتید در زمینه مسایل پژوهشی"، "شرکت در کنگره یا سمینار علمی"، "عضویت در مرکز تحقیقات دانشجویی و شرکت در کارگاه روش تحقیق" بود. همچنین کم‌ترین عملکرد دانشجویان مرتبط با مواردی نظیر "چاپ مقاله در مجلات علمی"، "به عنوان مجری اصلی در طرح‌های تحقیقاتی" و "مشارکت در تحقیقات" بود. نتیجه‌گیری: با توجه به علاقه دانشجویان به پژوهش، برگزاری کلاس‌های روش تحقیق، همراهی اساتید با دانشجویان و رفع موانع پژوهشی می‌تواند به تغییر نگرش و عملکرد دانشجویان بی‌انجامد.

واژه‌های کلیدی: نگرش، عملکرد، پژوهش، دانشجویان، علوم پزشکی سمنان

شواهد و مدارک می‌باشد [۱]. تحقیق و پژوهش با ارائه اطلاعات و راهنمایی در طراحی، اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های سلامت نقش مهمی در دستیابی حفظ و ارتقاء سلامت مردم بازی می‌کنند [۲] و تحول در سیستم‌های

مقدمه

پژوهش از مهم‌ترین و کلیدی‌ترین محورهای توسعه هر کشور محسوب می‌شود. اهمیت تحقیق و پژوهش در شناخت عمیق واقعیات موجود و برنامه‌ریزی برای آینده بر اساس

پژوهش‌های علمی و کاربردی را، به عنوان محور اصلی تحصیل دانشجویان خود، قرار داده باشند [۱۳، ۱۲].

یکی از عوامل مؤثر در مشارکت و گرایش دانشجویان به امر تحقیق و پژوهش، سطح انگیزشی آنان است [۱۴]. تعیین نگرش دانشجویان نسبت به پژوهش و فعالیت‌های تحقیقاتی به ویژه نسبت به تحقیقات در علوم پایه، مبنایی جهت مداخلات آتی در راستای تغییر و اصلاح این نگرش در طول دوران تحصیل فراهم می‌نماید [۱۵].

مطالعات متعددی به بررسی نگرش، عمل‌کرد و موانع انجام پژوهش از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیات علمی پرداخته‌اند [۷، ۱۰، ۱۲، ۱۷-۱۵]. نتایج مطالعه انجام گرفته در دانشگاه علوم پزشکی سمنان نشان داد که عوامل متعدد فردی، انگیزشی، ساختاری و اداری و نحوه ارائه خدمات پژوهشی از مهم‌ترین موانع انجام پژوهش‌های دانشجویی بوده است [۷]. تاکنون مطالعه‌ای به منظور تعیین جایگاه پژوهش (نگرش و عمل‌کرد پژوهشی) در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان صورت نگرفته است. مهم‌ترین گام برای سامان بخشیدن به امر پژوهش در جامعه، دستیابی به درک درستی از توانمندی‌ها، امکانات موجود و نیز پی بردن به نقاط ضعف و قوت برنامه‌های تحقیقاتی برای تصمیم‌گیرندگان، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران امر پژوهش است [۱۲]. لذا شناسایی نحوه نگرش و عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان از ملزومات ارتقاء فعالیت‌های کمیته تحقیقات دانشجویی و دانشگاه محسوب می‌شود. تعیین نیازهای آموزشی دانشجویان در این زمینه و بهبود و اصلاح برنامه‌های موجود و تجدید نظر مناسب در این برنامه‌ها، ضرورت چنین مطالعه‌ای را قوت می‌بخشد. این مطالعه با هدف شناسایی و تعیین جایگاه پژوهش در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام شد تا زمینه‌ساز مداخلات مناسب برای توسعه پژوهش و رفع موانع باشد.

بهداشتی و درمانی، از طریق انجام پژوهش‌های علمی حاصل می‌شود [۱، ۳، ۴]. یک فارغ‌التحصیل دانشگاهی نه تنها باید به مقدار لازم دارای دانش پایه و تخصصی باشد، بلکه باید دارای مهارت‌های خلاق برای حل مشکلات عملی، انطباق سریع با شرایط در حال تغییر و بهبود مداوم مهارت‌های خود باشد [۵]. امروزه اهمیت پژوهش به حدی است که آن را موتور محرکه ملت‌ها می‌دانند و لذا بر سر در یکی از دانشگاه‌های امریکا نوشته‌اند: «توقف در آموزش، توقف در زندگی است و توقف در پژوهش توقف در آموزش و زندگی است.» هم‌چنان که سقراط نیز بیان کرده است: «زندگی بدون تحقیق و جستار ارزش زیستن ندارد.» [۶].

با توجه به اهمیت پژوهش و نقش محوری آن در آموزش و توسعه، در سال‌های اخیر عمل‌کرد پژوهشی دانشگاه‌ها به خصوص در بخش تحقیق و پژوهش دانشجویی مورد توجه جدی قرار گرفته و با اعمال نظام رتبه‌بندی، نقاط ضعف و قوت آن تعیین می‌گردد [۱].

انجام طرح‌های تحقیقاتی در دوران دانشجویی یکی از موثرترین راه‌های ارتقاء سطح پژوهش در کشور بوده و دانشجویان به عنوان عوامل فعال و محققان آینده کشور می‌بایست قدرت تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری از مشکلات عمده کسب و کار خود را درک و تحقیقات مناسب به منظور پاسخ به پرسش‌ها، حل مشکلات و عمل به آن‌ها ارائه نمایند [۹-۲، ۷]. بنابراین ضرورت ایجاد یک نظام تحقیقاتی منسجم و هدف‌مند و نیز دارا بودن یک نقشه جامع تحقیقاتی در زمینه‌ی تحقیقات دانشجویی، بیش از پیش حائز اهمیت است [۱۰].

انتظار ارائه‌ی تولیدات علمی متناسب با شأن مراکز علمی و دانشگاهی و برخورداری اساتید و پژوهشگران از توان و عمل‌کرد پژوهشی قابل دفاع، شرط لازم یک نظام بویای آموزشی است [۱۱]. در دنیای امروز، جوامعی می‌توانند خود را با سیر تغییرات علوم تطبیق دهند که فرهنگ پژوهش محوری را در جامعه دانشگاهی خود نهادینه کرده و انجام

مواد و روش‌ها

در این مطالعه مقطعی، ۱۹۰ نفر از دانشجویان سال آخر رشته‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی سمنان در نیم‌سال دوم تحصیلی ۹۴-۹۵ مشارکت نمودند. حجم نمونه شامل تمامی دانشجویان سال آخر دانشگاه علوم پزشکی سمنان بود و نمونه‌گیری به روش غیر تصادفی ساده بوده است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ی سه قسمتی شامل اطلاعات جمعیت‌شناختی و پرسش‌نامه محقق ساخته، حاوی ۲۷ سوال بسته پاسخ، از انواع چند گزینه‌ای (عمل‌کرد) و لیکرت (نگرش) بود. ۱۵ سوال نگرش و ۱۲ سوال عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان را مورد بررسی قرار داد.

برای روایی محتوای پرسش‌نامه از نظرات ۱۰ نفر از اعضای هیات علمی و دانشجویان برتر دانشگاه در زمینه پژوهش استفاده شد. برای تعیین پایایی، پرسش‌نامه بر روی ۱۰ نفر از دانشجویان تکمیل شد. ضریب آلفای کرانباخ برای سوالات نگرش ۰/۸۰ محاسبه شد و برای سوالات عمل‌کرد (چندگزینه‌ای) با استفاده از فرمول شماره ۲۰ کودر ریچاردسون ۰/۸۲ به دست آمد.

برای تکمیل پرسش‌نامه، چون اکثریت دانشجویان در عرصه و بالین حضور داشتند محققین با مراجعه به محیط عرصه و یا خوابگاه دانشجویی ضمن توجیه طرح و اهداف آن، با رعایت موازین اخلاقی همانند اختیاری بودن شرکت در پژوهش و دادن اطمینان به آنان در زمینه محرمانه ماندن اطلاعات نسبت به توزیع پرسش‌نامه بین افراد اقدام نمودند.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ضمن تنظیم جداول توزیع فراوانی پاسخ به گویه‌ها و محاسبه شاخص‌های مرکزی و پراکندگی، میانگین و انحراف معیار پاسخ به گویه‌های پرسش‌نامه محاسبه شد. از آزمون فریدمن (برای رتبه‌بندی و اولویت‌بندی معنی‌دار گرایش‌ها) افراد به هر یک از گویه‌ها و رگرسیون خطی (برای بررسی ارتباط بین مشخصات دموگرافیک و نگرش و عمل‌کرد دانشجویان به پژوهش) در سطح معنی‌داری ۵٪ برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. نرم‌افزار مورد استفاده SPSS 16.0 بوده است.

ملاحظات اخلاقی. برای انجام مطالعه حاضر تاییدیه کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی سمنان در تاریخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۶ به شماره IR.SEMUMS.REC.1394.161 اخذ شد. قبل از شروع کار ابتدا موافقت مسئولین مربوطه کسب شد و سپس به مشارکت‌کنندگان درباره‌ی هدف تحقیق، اطمینان از محرمانه بودن اطلاعات و حق آن‌ها در شرکت یا خروج از مطالعه، توضیح داده شد و رضایت آگاهانه از آنان کسب گردید.

نتایج

از ۲۵۰ نفر دانشجوی سال آخر دانشگاه، ۱۹۰ نفر (۷۶٪) در مطالعه مشارکت نموده و پرسش‌نامه‌ها را تکمیل و بازگشت دادند. ۶۵/۳٪ (۱۲۴ نفر) زن بودند. از نظر مقطع تحصیلی ۹۵٪ (۱۸۱ نفر) کارشناسی و ۵٪ (۹ نفر) پزشکی بودند. ۶۰٪ (۱۱۴ نفر) از دانشکده پرستاری و پیراپزشکی، ۲۰/۵٪ (۳۹ نفر) از دانشکده توان‌بخشی، و ۱۹/۴٪ (۳۷ نفر) از دانشکده پزشکی بودند. میانگین و انحراف معیار سن آنان $22/27 \pm 1/26$ سال بوده است. ۸۴/۷٪ دانشجویان مورد مطالعه مجرد و بقیه متاهل بودند. بیش‌ترین درصد شرکت‌کنندگان، دانشجویان رشته پرستاری (۳۳/۲٪) و کم‌ترین (۳/۷٪) مربوط به دانشجویان رشته اتاق عمل بود. از بین دانشجویان شرکت‌کننده، ۶۰٪ به مقوله پژوهش علاقمند بودند، ۵۸/۹٪ زمان کافی برای پژوهش نداشتند و ۵۷/۹٪ نحوه‌ی مدیریت مرکز تحقیقات دانشجویی اطلاعی نداشتند. ۴۷/۹٪ از امکانات پژوهشی و ۴۸/۹٪ از اعتبار پژوهشی مرکز تحقیقات دانشگاه اطلاع نداشته و ۴۴/۷٪ برای انجام پژوهش مورد تشویق مسئولین قرار نگرفته بودند. ۷۶/۳٪ از دانشجویان غیر از تحصیل شغل دیگری نداشتند و ۱۹/۵٪ بیش‌تر اوقات فراغت خود را به مطالعه می‌پرداختند.

با توجه به جدول ۱، نگرش دانشجویان مورد مطالعه به مقوله پژوهش در موارد «انجام تحقیقات موجب پیشرفت علم در جامعه بشری»، «تحقیق به معنی تلفیق تجارب گذشته با علم امروز برای آینده بهتر» و «انجام تحقیقات علمی مکمل یادگیری» مثبت بوده و به ترتیب میانگین ۴/۸۲، ۴/۷۱ و

اساتید در زمینه مسائل پژوهشی»، «شرکت در کنگره یا سمینار علمی»، «عضویت در مرکز تحقیقات دانشجویی و شرکت در کارگاه روش تحقیق» و کمترین میزان با میانگین ۱/۲۳، ۱/۴۱ و ۱/۵۵ به ترتیب مربوط به «چاپ مقاله در مجلات علمی»، «مجری بودن در تحقیقات» و «مشارکت در تحقیقات» می‌باشد (جدول ۳).

از بین مشخصات دموگرافیک «علاقه به پژوهش»، «شیوه مدیریت مرکز تحقیقات»، «کافی بودن اعتبار پژوهشی دانشگاه» به ترتیب با ۳۷/۴، ۳۷/۴ و ۲۴/۸٪ ارتباط مثبت و معناداری ($p=0/000$ ، $p=0/000$ ، $p=0/001$) با عملکرد پژوهشی در بین دانشجویان داشته است و «وضعیت اشتغال» با ۱/۸٪ و «جنسیت» با ۷/۳٪ کمترین ارتباط را با عملکرد پژوهشی داشته است (جدول ۴).

۴/۷ را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین نگرش دانشجویان در زمینه «لطمه زدن پژوهش به اوقات فراغت» با میانگین ۴/۰۴ ضعیف‌ترین آیت‌م بوده است.

از بین مشخصات دموگرافیک، «علاقه به پژوهش» و «اعتبار پژوهشی» با ۳۲/۷ و ۲۵/۸٪ بیش‌ترین و اوقات فراغت با ۰/۴٪ کم‌ترین ارتباط را با نگرش داشتند. همچنین بین موارد «داشتن وقت کافی»، «شیوه‌ی مدیریتی مرکز تحقیقات»، «امکانات و تجهیزات» و «تشویق و تقدیر دانشجویان برای پژوهش» ارتباط معناداری با نگرش وجود داشته است (جدول ۲).

ارزیابی میزان عملکرد پژوهشی ۱۹۰ دانشجوی مورد مطالعه نشان داد که بیش‌ترین میزان عملکرد پژوهشی با میانگین ۲/۱۵، ۱/۸۸ و ۱/۷۷ به ترتیب مربوط به «ارتباط با

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نگرش دانشجویان به پژوهش

آیت‌م	میانگین	انحراف معیار	Mean Rank	P-value
انجام تحقیقات موجب پیشرفت علم در جامعه بشری می‌شود.	۴/۸۲	۱/۱۹	۹/۵۸	<0/001
انجام تحقیقات علمی موجب حل مشکلات جامعه ما می‌شود.	۴/۳۴	۱/۲۹	۷/۴۹	<0/001
انجام تحقیقات علمی برای کشور سودآور است.	۴/۶۸	۱/۰۷	۸/۸۹	<0/001
انجام تحقیقات علمی مکمل یادگیری است.	۴/۷۰	۱/۱۲	۸/۸۶	<0/001
انجام پژوهش به برنامه آموزشی دانشجو لطمه نمی‌زند.	۴/۲۶	۱/۲۳	۷/۰۲	<0/001
انجام پژوهش لازمه تحصیلات دانشگاهی است.	۴/۲۲	۱/۱۹	۶/۷۵	<0/001
انجام پژوهش موجب هدر رفتن وقت دانشجو نمی‌شود.	۴/۳۸	۱/۲۷	۷/۶۷	<0/001
انجام پژوهش به اوقات فراغت دانشجو لطمه نمی‌زند.	۴/۰۴	۱/۳۶	۶/۳۰	<0/001
انجام پژوهش موجب استحکام روابط استاد و دانشجو می‌شود.	۴/۵۵	۱/۱۸	۸/۱۹	<0/001
انجام پژوهش هدر دادن سرمایه‌های ملی نیست.	۴/۶۰	۱/۱۷	۸/۵۵	<0/001
نام محققین برجسته در تاریخ ثبت می‌شود.	۴/۴۷	۱/۱۵	۷/۷۶	<0/001
قبل از انجام هرکاری پژوهش در مورد آن ضروری است.	۴/۵۴	۱/۱۰	۷/۹۷	<0/001
تحقیق کردن یعنی تلفیق تجارب گذشته با علم امروز برای آینده بهتر	۴/۷۱	۱/۱۰	۸/۸۹	<0/001
برای اینکه در آینده محقق موفقی باشیم ضروری است تحقیق را از دوره دانشجویی آغاز کنیم.	۴/۴۴	۱/۲۱	۷/۷۳	<0/001
مرکز تحقیقات دانشجویی دانشگاه از راههای ورود به جامعه پژوهشی دانشگاه است.	۴/۵۵	۱/۲۰	۸/۳۵	<0/001

جدول ۲. ارتباط بین مشخصات دموگرافیک با نگرش دانشجویان به پژوهش

مشخصات	آماري	R	R ²	F	B	SD	Beta	t	P-Value
سن	۰/۰۳۴	۰/۰۰۱	۰/۲۱۴	۰/۰۲۲-	۰/۰۴۷	۰/۳۴-	۰/۴۶۳-	۰/۶۴۴	
جنس	۰/۱۰	۰/۰۱۰	۱/۹۱۳	۰/۱۷۱	۰/۱۲۴	۰/۱۰	۱/۳۸۳	۰/۱۶۸	
تاهل	۰/۰۳۶	۰/۰۰۱	۰/۲۴۷	۰/۰۸۲	۰/۱۶۵	۰/۰۳۶	۰/۴۹۷	۰/۶۲۰	
رشته تحصیلی	۰/۰۲۲	۰/۰۰۰	۰/۰۹۰	۰/۰۰۶	۰/۰۱۹	۰/۰۲۲	۰/۳۰	۰/۷۶۴	
وضعیت اشتغال	۰/۰۲۱	۰/۰۰۰	۰/۰۸۳	۰/۰۲۶-	۰/۰۹۱	۰/۰۲۱-	۰/۲۸۸-	۰/۷۷۴	
اوقات فراغت	۰/۰۰۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳	۰/۰۰۲	۰/۰۳۹	۰/۰۰۴	۰/۰۵۷	۰/۹۵۵	
علاقه به پژوهش	۰/۳۲۷	۰/۱۰۷	۲۲/۴۳۷	۰/۵۴۲-	۰/۱۱۴	۰/۱۲۷-	۴/۷۳۷-	۰/۰۰۰	
زمان کافی برای پژوهش	۰/۱۷۶	۰/۰۳۱	۵/۹۸۷	۰/۲۸۵-	۰/۱۱۷	۰/۱۷۶-	۲/۴۴۸-	۰/۰۱۵	
رضایت از شیوه ی مدیریت مرکز تحقیقات دانشجویی	۰/۱۸۰	۰/۰۳۲	۶/۲۶۵	۰/۲۰۶-	۰/۰۸۲	۰/۱۸۰-	۲/۵۰۳-	۰/۰۱۳	
کافی بودن امکانات پژوهشی	۰/۱۶۳	۰/۰۲۷	۵/۱۴۴	۰/۱۸۵-	۰/۰۸۱	۰/۱۶۳-	۲/۲۶۸-	۰/۰۲۴	
کافی بودن اعتبار پژوهشی	۰/۲۵۸	۰/۰۶۷	۱۳/۴۱۲	۰/۲۶۸-	۰/۰۷۳	۰/۲۵۸-	۳/۶۶۲-	۰/۰۰۰	
تشویق دانشجویان برای پژوهش	۰/۱۶۶	۰/۰۲۷	۵/۳۱۲	۰/۱۸۵-	۰/۰۸	۰/۱۶۶-	۲/۳۰۵-	۰/۰۲۲	

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار عملکرد دانشجویان در پژوهش

آیتم	میانگین	انحراف معیار	Mean Rank	p-value
عضویت در مرکز تحقیقات	۱/۷۷	۰/۴۱	۱/۶۶	۰/۰۰۱<
مشارکت در تحقیق	۱/۵۵	۰/۸۰	۵/۹۳	۰/۰۰۱<
مجری در تحقیق	۱/۴۱	۰/۶۹	۵/۳۶	۰/۰۰۱<
شرکت در کارگاه روش تحقیق	۱/۷۷	۰/۹۷	۶/۶۲	۰/۰۰۱<
شرکت در کارگاه روش آماری	۱/۳۷	۰/۷۲	۵/۱۶	۰/۰۰۱<
شرکت در کارگاه مقاله نویسی	۱/۶۰	۰/۸۸	۶/۰۱	۰/۰۰۱<
چاپ مقاله در مجلات علمی	۱/۲۳	۰/۵۳	۴/۶۵	۰/۰۰۱<
شرکت در کنگره یا سمینار علمی	۱/۸۸	۱/۰۳	۶/۸۷	۰/۰۰۱<
استفاده از اینترنت به منظور دستیابی به مقالات	۱/۶۱	۰/۷۹	۶/۱۲	۰/۰۰۱<
مطالعه کتاب های روش تحقیق	۱/۵۸	۰/۸۹	۵/۸۸	۰/۰۰۱<
مطالعه کتاب های روش های آماری	۱/۵۱	۰/۸۳	۵/۶۸	۰/۰۰۱<
گفتگو با اساتید در زمینه مسائل پژوهشی	۲/۱۵	۱/۱۲	۷/۷۳	۰/۰۰۱<

جدول ۴. ارتباط بین مشخصات دموگرافیک با عملکرد دانشجویان در پژوهش

مشخصات	آماري	R	R ²	F	B	SD	Beta	t	P-Value
سن	۰/۱۳۹	۰/۰۱۹	۳/۶۹۲	۰/۰۵۹	۰/۰۳۱	۰/۱۳۹	۱/۹۲۱	۰/۰۵۲	
جنس	۰/۰۷۳	۰/۰۰۵	۱/۰۱۹	۰/۰۸۳	۰/۰۸۲	۰/۰۷۳	۱/۰۱۰	۰/۳۱۴	
تاهل	۰/۱۰۳	۰/۰۱۱	۲/۰۳۴	۰/۱۵۴-	۰/۱۰۸	۰/۱۰۳-	۱/۴۲۶-	۰/۱۵۵	
رشته تحصیلی	۰/۱۹۹	۰/۰۴۰	۷/۷۸۷	۰/۰۳۵	۰/۰۱۳	۰/۱۹۹	۲/۷۹۱	۰/۰۰۶	
وضعیت اشتغال	۰/۰۱۸	۰/۰۰۰	۰/۰۵۹	۰/۰۱۵	۰/۰۶۰	۰/۰۱۸	۰/۲۴۳	۰/۸۰۸	

مشخصات	آماری	R	R ²	F	B	SD	Beta	t	P-Value
اوقات فراغت	۰/۱۱۱	۰/۰۱۲	۲/۳۴۳	۰/۰۳۹	۰/۰۲۵	۰/۱۱۱	۱/۵۳۱	۰/۱۲۸	
علاقه به پژوهش	۰/۳۷۴	۰/۱۴۰	۳۰/۴۹۷	۰/۴۰۹	۰/۰۷۴	۰/۳۷۴	۵/۵۲۲	۰/۰۰۰	
زمان کافی برای پژوهش	۰/۱۸۴	۰/۰۳۴	۶/۶۲۰	۰/۱۹۸	۰/۰۷۷	۰/۱۸۴	۲/۵۷۳	۰/۰۱۱	
رضایت از شیوه ی مدیریت مرکز تحقیقات دانشجویی	۰/۳۷۴	۰/۱۴۰	۳۰/۴۹۱	۰/۲۸۴	۰/۰۵۱	۰/۳۷۴	۵/۵۲۲	۰/۰۰۰	
کافی بودن امکانات پژوهشی	۰/۱۴۵	۰/۰۲۱	۴/۰۴۹	۰/۱۰۸	۰/۰۵۴	۰/۱۴۵	۲/۰۱۲	۰/۰۴۶	
کافی بودن اعتبار پژوهشی	۰/۲۴۸	۰/۰۶۱	۱۲/۲۶۹	۰/۱۷۰	۰/۰۴۸	۰/۲۴۸	۳/۵۰۳	۰/۰۰۱	
تشویق دانشجویان برای پژوهش	۰/۱۳۱	۰/۰۱۷	۳/۲۸۶	۰/۰۹۶	۰/۰۵۳	۰/۱۳۱	۱/۸۱۳	۰/۰۷۱	

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های مطالعه حاضر که با هدف تعیین نگرش و عملکرد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان به پژوهش انجام شد نشان داد که اکثریت دانشجویان به تحقیق علاقمند بودند، با اساتید در زمینه مسائل پژوهشی ارتباط داشتند، در کنگره یا سمینار علمی شرکت نموده و در مرکز تحقیقات دانشجویی و کارگاه روش تحقیق شرکت می‌کردند.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد ۶۰٪ دانشجویان به پژوهش علاقمند بودند. در مطالعه آنکیریشن و همکاران (۲۰۱۴) در هند بر روی اعضای هیات علمی حوزه پژوهشی، ۹۵/۱٪ آنان اظهار داشتند، دانشجویان علاقمند به تحقیق می‌باشند [۱۸]. اما نتایج مطالعه مهرعلیزاده و همکاران (۲۰۱۲) با این یافته همخوان نیست. آن‌ها بیان می‌دارند که اجرای پروژه‌های تحقیقاتی وقت‌گیر بوده و نیاز به کسب مهارت لازم تحقیق دارد، و معمولاً در بین دانشجویان علاقمندی زیادی جهت انجام تحقیقات دیده نمی‌شود [۱۹]. به نظر محققین، علت این اختلاف را می‌توان به دلیل تمرکز مطالعه مهرعلیزاده و همکاران بر دیدگاه اساتید دانشکده پزشکی نسبت به پژوهش و تحقیقات دانشجویی دانست. مضافاً این که این مطالعه در سال ۲۰۱۲ انجام شده و با گذشت زمان و تاکید زیاد دانشگاه بر انجام پژوهش، تشکیل کمیته تحقیقات دانشجویی و تشکیل کلاس‌ها و کارگاه‌های روش تحقیق برای دانشجویان علاقمند به امر پژوهش تغییرات قابل توجهی در نگرش دانشجویان به پژوهش و علاقمندی ایجاد گردیده است.

یافته‌ها نشان داد اکثریت دانشجویان از نحوه مدیریت مرکز تحقیقات، امکانات و اعتبار پژوهشی دانشگاه بی‌اطلاع بودند و ابراز داشتند که زمان کافی برای انجام پژوهش ندارند. نتایج مطالعه میرزا محمدی و بیجنوند (۲۰۱۰) نیز نشان داد که کمبود وقت و مشغله زیاد، نداشتن سابقه قبلی فعالیت پژوهشی، نداشتن توانایی کافی در شناخت عرصه‌های قابل تحقیق، کمبود امکانات و تجهیزات لازم، پایین بودن سهم پژوهش در بودجه کشور، اطلاع‌رسانی ضعیف در مورد عناوین تحقیقاتی مورد نیاز از مهم‌ترین عوامل موثر بر پژوهش می‌باشند [۲۰]. این یافته به وسیله غفارزاده و همکاران (۲۰۱۱) و معمارپور و همکاران (۲۰۱۵) نیز تایید شده است [۲۲، ۲۱]. با توجه به این که ۷۶/۳٪ دانشجویان در مطالعه حاضر غیر از تحصیل شغل دیگری نداشته و بیش‌تر آنان اوقات فراغت خود را به مطالعه می‌پردازند، به نظر می‌رسد اکثریت دانشجویان برای انجام امور پژوهشی وقت کافی داشته و دچار مشکلات و گرفتاری‌های شغلی یا تامین مخارج زندگی نیستند و علت عمل‌کرد پایین پژوهشی آن‌ها نیاز به ریشه‌یابی دارد. به نظر غفارزاده و همکاران (۲۰۱۱) بی‌علاقگی دانشجویان به مقوله پژوهش ناشی از عدم اطلاع‌رسانی صحیح دانشگاه و نبود برنامه منسجم در زمینه ایجاد انگیزه و علاقه به تحقیق در آنان می‌باشد [۲۱].

۴۴/۷٪ دانشجویان ابراز داشتند که برای انجام پژوهش مورد تشویق اساتید و مسئولین قرار نگرفته‌اند. دانشجویان معمولاً آشنایی کافی با اصول و روش تحقیق ندارند و آموزش

تحقیق و امکان سرپرستی و هدایت آنان توسط افراد مجرب و ایجاد روند و امکاناتی که دانشجو بتواند در محیطی مناسب و ترغیب‌کننده این وظیفه آموزشی را انجام دهد، مفید واقع نخواهد شد، حتی ممکن است موجب از دست رفتن منابع مالی و انسانی و هدر رفتن انرژی و بالاخره سرخوردگی دانشجویان شود. لازم است دانشجویان در طول فعالیت‌های تحقیقاتی به درستی و با دقت از طرف اساتید راهنمایی شوند تا عدم موفقیت در اجرای پروژه باعث سرخوردگی و کاهش انگیزه در آن‌ها نشود [۲۶، ۲۷].

به نظر می‌رسد علی‌رغم نیاز واقعی دانشجویان به انجام پژوهش‌های علوم پزشکی، ضعف آن‌ها در آشنایی با اصول صحیح انجام تحقیقات کمی و کیفی و نیز عدم تسلط کافی به روش‌های تجزیه و تحلیل آماری، باعث شده است که برخی از دانشگاه‌های علوم پزشکی نتوانند بهره لازم را از این پتانسیل ارزشمند در جهت ارتقاء فعالیت‌های پژوهشی ببرند [۱۱].

توصیه به برگزاری کلاس‌ها یا کارگاه‌های روش تحقیق و قراردادن این مقوله در برنامه درسی دانشجویان از موارد مهم و موثر در عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان برشمرده شده است. ثناگو و همکاران (۲۰۱۲) قرار دادن روش تحقیق را در برنامه درسی دانشجویان، مهم ارزیابی نمودند [۱۶]. ایجاز و همکاران (۲۰۱۱) نیز به تصویب واحد درسی روش تحقیق در کوریکولوم آموزشی کلیه دانشجویان گروه علوم پزشکی با هدف ارتقاء توانمندی پژوهشی آنان تأکید می‌نمایند [۲۸]. بنابراین می‌توان دریافت وجود واحد درسی روش تحقیق فرصتی عالی برای دانشجویان در جهت کسب دانش و مهارت لازم در انجام تحقیق می‌باشد.

شیوه مدیریتی مرکز تحقیقات دانشجویی همانند علاقه به پژوهش بیش‌ترین ارتباط را با عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان نشان داد. نتایج مطالعه جوادیان (۲۰۰۲) مهم‌ترین موانع تحقیقات دانشجویی را نظام آموزشی و مدیریتی اشتباه، کمبود بودجه تحقیقات و کمبود امکانات برشمرده [۲۴].

آن‌ها وقت‌گیر بوده و زمان زیادی از وقت اساتید را به خود اختصاص می‌دهد که این عامل ممکنست یکی از دلایل تمایل کم اساتید به هدایت پروژه‌های دانشجویی و تشویق آنان باشد [۲۳]. آنیکریشن و همکاران (۲۰۱۴) پیشنهاد می‌کنند به منظور تشویق دانشجویان مقطع کارشناسی یا پایین‌تر در تحقیقات دانشجویی حجم کاری محققین توانمند کاهش یابد و کارگاه‌های آموزشی به منظور بهبود کیفیت تحقیق برگزار شود [۱۸].

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که انجام تحقیقات موجب پیشرفت علم در جامعه بشری، تحقیق به معنی تلفیق تجارب گذشته با علم امروز برای آینده بهتر، و انجام تحقیقات علمی مکمل یادگیری بیش‌ترین نمره را در نگرش دانشجویان به مقوله پژوهش به خود اختصاص داده است. این یافته با یافته‌های مطالعه غفارزاده و همکاران (۲۰۱۱) همخوان می‌باشد [۲۱]. جوادیان (۲۰۰۲) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که ۴۲٪ افراد کار تحقیقاتی را مکمل یادگیری می‌دانستند [۲۴].

یافته‌ها نشان داد که داشتن علاقه به پژوهش و کافی بودن اعتبار پژوهشی بیش‌ترین ارتباط را با نگرش و عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان دارد. نتایج مطالعه آنیکریشن و همکاران (۲۰۱۴) این یافته را تایید می‌کند [۱۸]. علمداری و افشون (۲۰۰۳) نیز بیان می‌کنند که بی‌علاقگی به پژوهش به عنوان مهم‌ترین مانع فردی انجام پژوهش از سوی اعضای هیات علمی بیان شده است [۲۵].

نتایج نشان داد که ارتباط با اساتید در زمینه مسایل پژوهشی، شرکت در کنگره یا سمینار علمی، عضویت در مرکز تحقیقات دانشجویی و شرکت در کارگاه روش تحقیق به ترتیب بیش‌ترین نمره را در عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان به خود اختصاص داده است. نتایج مطالعه ثناگو و همکاران (۲۰۱۲) نیز نشان داد که همراهی و همدلی کردن اساتید با دانشجو در تحقیق راه‌کاری در افزایش عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان می‌باشد [۱۶]. فرستادن دانشجویان برای تهیه طرح تحقیقاتی و انجام تحقیق بدون آشنایی جامع آنان با روش

پژوهشی و رفع موانع می‌توان نگرش و عمل‌کرد پژوهشی دانشجویان را ارتقاء بخشید.

تشکر و قدردانی

این مطالعه حاصل طرح پژوهشی شماره ۹۴۷ کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی سمنان می‌باشد. از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی سمنان که اجرا و هزینه‌های این طرح را مورد حمایت قرار دادند، قدردانی می‌شود، هم‌چنین از دانشجویان سال آخر دانشگاه علوم پزشکی سمنان که با مشارکت خود دستیابی به نتایج را امکان‌پذیر ساختند صمیمانه سپاس‌گزاری می‌شود.

منابع

- [1] Chehrei A, Kahbazi M, Salehi B, Zarganj-fard A, Dorreh F, Soltani P, et al. The effect of clinical research center, on clinical researches of Arak University of medical science. *J Arak Univ Med Sci* 2006; 9: 12-22. (Persian).
- [2] Saeidinia A, Fallah Karkan M, Heidarzadeh A, Taeifeh N, Farahmand porkar N. Knowledge, attitude and practice of Guilan University of medical sciences toward research. *Ann Biol Res* 2013; 4: 89-94. (Persian).
- [3] Jowett SM, Macleod J, Wilson S, Hobbs FD. Research in primary care: extent of involvement and perceived determinants among practitioners form one English region. *Br J Gen Prac* 2000; 50: 387-389.
- [4] Rosemann T, Szecsenyi J. General practitioners' attitudes towards research in primary care: qualitative results of a cross sectional study. *BMC Family Pract* 2004; 5: 31.
- [5] Ruchina AV, Kuimova MV, Polyushko DA, Sentsov AE, Jin ZX. The role of research work in the training of master students studying at technical university. *Proc Soc Behav Sci* 2015; 215: 98-101.
- [6] Khoneifar H, Bordabar H, Foruoghi-Ghomi F. Explanation of moral and cultural components in research. *A quart J Ehtical Knowledge* 2011; 2. (Persian).
- [7] Sotodehasl N, Gorbani R, Rashidy-Pour A. Restrictive factors in medical research in the viewpoint of students of Medical Sciences University of Semnan. *Koomesh* 2015; 17: 267-276.
- [8] Varkevisser CM, Pathmanathan I, Brownlee A. Designing & conducting health system research project. *World Health Org Int dev Res Centre* 2003; 3.
- [9] Burgoyne LN, O'flynn S, Boylan GB. Undergraduate medical research: the student perspective. *Med Edu Online* 2010; 15: 5212.
- [10] Anbari Z, Jadidi RA. Comparing of barriers to research activities among students of Arak university of medical sciences, and appropriate strategies for student research management. *Iranian J Med Educ* 2013; 13: 435-448. (Persian).
- [11] Azizi N. Checking of strategies to improve the research performance of faculty members in humanities sciences. *Cultural Strat* 2011; 21: 7-33. (Persian).

اگر بخواهیم در آینده در جهان جایگاه بالایی داشته باشیم، یکی از مهم‌ترین و عملی‌ترین راه‌ها، سرمایه‌گذاری روی دانشجویان مقاطع تحصیلی کارشناسی و پایین‌تر می‌باشد لذا علاوه بر راه‌اندازی کارگاه‌های مرتبط، پیشنهاد می‌شود با حذف سرفصل‌های غیرضروری در برنامه آموزشی دوره کارشناسی با بازنگری کوریکولوم آموزشی دانشجویان، واحد درسی روش تحقیق در سرفصل دروس تمام رشته‌های علوم پزشکی افزایش یابد تا با هدایت اساتید خبره، دانشجویان مراحل انجام یک طرح تحقیقاتی را به طور عملی فراگیرند. در این صورت دانشجویان فرصت کافی برای آموزش روش تحقیق و انجام پژوهش و کسب اعتماد به نفس را خواهند داشت.

از مهم‌ترین محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به مشارکت اندک دانشجویان گروه پزشکی و عدم دسترسی به دانشجویان تحصیلات تکمیلی و تخصصی دانشگاه اشاره نمود که باعث می‌شود تصویر درستی از نظرات آنان در این تحقیق وجود نداشته باشد. پیشنهاد می‌شود نگرش و عمل‌کرد آنان در تحقیق جداگانه‌ای مورد بررسی قرار گیرد. محدودیت دیگر این که پرسش‌نامه‌ی مورد استفاده محقق ساخته بوده که با استفاده از مطالعات مشابه طراحی و روایی و پایایی آن برآورد شده است. بهتر است در مطالعات آتی، روان‌سنجی آن انجام شود. هم‌چنین نتایج این مطالعه قابلیت تعمیم به دانشجویان کل کشور را ندارد و تکرار آن در سایر دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود.

در جمع‌بندی نهایی، نتایج نشان داد که علی‌رغم وجود علاقه به پژوهش، به دلیل کمبود وقت، فقدان مهارت پژوهشی و هم‌چنین عدم تشویق دانشجویان توسط اساتید و در نتیجه عدم ترغیب آنان به پژوهش میزان مشارکت دانشجویان در مقوله پژوهش کم است. لذا با برنامه‌ریزی روی مولفه‌هایی مثل افزایش واحد درسی روش تحقیق، برگزاری کارگاه‌های آموزشی همراه با اطلاع‌رسانی مناسب، همراهی اساتید با دانشجویان و برگزاری سمینارهای آشنایی با چهره‌های برتر

about research activity and writing papers. *Daneshvar (Raftar)* 2010; 17: 49-66. (Persian).

[21] Ghaffarzadeh Sh, Nazari H, Ghasemi R, Ahmadi Doyran Z. Status of research among medical students of Urmia university medical sciences in (Knowledge, Attitude and Practice). *J Urmia Nurs Midwifery Fac* 2011; 9: 400-406. (Persian).

[22] Memarpour M, Poostforoush Fard A, Ghasemi R. Evaluation of attitude to, knowledge of and barriers toward research among medical science students. *Asia Pacific Family Med* 2015; 14: 2-7.

[23] Ley TJ, Rosenberg LE. The physician-scientist career pipeline in 2005: Build it, and they will come. *JAMA* 2005; 294: 1343-1351.

[24] Javadian Y. Medical students' attitudes towards the importance of research. *J Qazvin Univ Med Sci* 2002; 22: 64-67. (Persian).

[25] Alamdari AK, Afshoon E. The view point of faculty members on research barriers at Yasuj University. *J Armaghan Danesh* 2003; 8: 27- 34. (Persian).

[26] Changiz T, Adibi P, Hosseini M, Tootoonchi M. Viewpoints of supervisors about the problems in the process of dissertations for general medicine program Isfahan University of Medical Sciences. *Iranian J Med Educ* 2003; 3: 23-33. (Persian).

[27] Smith FG, Harasym PH, Mandin H, Lorscheider FL. Development and evaluation of a research project program for medical students at the University of Calgary Faculty of Medicine. *Acad Med* 2001; 76: 189-194.

[28] Ejaz K, Shamim MS, Shamim MS, Hussain SA. Involvement of medical students and fresh medical graduates of Karachi, Pakistan in research. *J Pak Med Assoc* 2011; 61: 115-120.

[12] Sereshti M, Kazemian A, Daris F. Research barriers from the viewpoint of faculty members and employees of Shahrekord University of medical sciences. *Educ Strategy Med Sci* 2010; 3: 51-57. (Persian).

[13] Griffin MF, Hindocha S. Publication practices of medical students at British medical schools: Experience, attitudes and barriers to publish. *Med Teach* 2011; 33: 1-8.

[14] Mabvuure NT. Twelve tips for introducing students to research and publishing: a medical student's perspective. *Med Teach* 2012; 34: 705-709.

[15] Mirkheshti N, Hosseini N, Khaloei M, Hadadgar A. Medical students' attitude towards research at the completion of basic science courses. *Iranian J Med Educ* 2014; 14: 342-349. (Persian).

[16] Sanagoo A, Mohaddeseh Yousefipour M, Mahasti Jouybari L. A mechanism for increasing the performance of medical students. *J Qual Res Health Sci* 2012; 1: 59-69. (Persian).

[17] Sotodehasl N, Gorbani R, Rashidy-Pour A. Viewpoints of faculty members of Semnan University of Medical Sciences about research barriers. *Koomesh* 2014; 16: 1-7.

[18] Unnikrishnan B, Kanchan T, Holla R, Kumar N, Rekha T, Mithra P, et al. Medical students' research - facilitators and barriers. *J Clin Diagn Res* 2014; 8: XC01-XC04.

[19] Mehralizade S, Vakili A, Poorhoseini M. View of academics of faculty of medicine of Semnan university of medical sciences towards student research. *Med Educ Dev* 2012; 6: 11-16. (Persian).

[20] Mirzamohammadi MH, Bijanvand F. Barriers of participation of Shahed University postgraduate students

The approach and function of university students to research process: A cross sectional study

Hassan Babamohamadi (Ph.D)¹, Faezeh Daihimfar (BSN)², Hajar Chahrpashloo (BSN)², Masoumeh Hamidi (BSN)², Mehdi Kahouei (Ph.D)²

1 - Nursing Care Research Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

2 - Student Research Committee. Faculty of Nursing and Allied Health, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

3 - Social Determinants of Health Research Center, Faculty of Allied Health, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

(Received: 2 Aug 2016; Accepted: 6 Dec 2016)

Introduction: The approach and function of students can consider as a basis for future intervention in order to improve and enhance their attitude and function. So, this study purposed to detect the attitude and function of university students to research process in Semnan University of medical sciences.

Materials and Methods: A cross sectional study was designed to measure the attitude and function of 190 students of Semnan University of medical sciences (Seman, Iran) toward the research process. Data were gathered by a Likert handmade questionnaire with 27 items. Finally, data were analyzed by descriptive and inferential statistics.

Results: Results showed 60 percent of students were interested to research process. The students' attitude was positive to following items: "promoting science by research in human world", "meaning of research as integrating factor of past experience with science for a better future", and "scientific research as a complementary for learning". The most practice of students was related to items such as: "accompanying with teachers in research projects", "presence in scientific congress or seminars", and "membership in the student research center and research methodology workshops". Also, least students' function was related to items such as "paper publication in scientific journals", "participation in research, and "as a main researcher in research projects".

Conclusion: In regards of interesting of students to research process, holding classes of research methodology, collaboration of faculty members with students, and removing limitations to research activities, can change the attitude and of students.

Keywords: Attitude, Research, Students

---

* Corresponding author. Tel: +98 23 33654190

mkahouei@yahoo.com